

Jog és állambölcselet 2.

Előadás tematika

*2019/20 tavaszi félév
Nappali tagozat*

A kurzus általános leírása: A kurzus funkciója az, hogy megismertesse a hallgatókat a modern jogrendszerekre való jogelméleti reflexió legfontosabb kortárs tematikus irányjaival. A tematika támaszkodik a Jog- és állambölcselet 1. során elsajátított elméleti ismeretekre és fogalmi apparátusra. Az előadás során a témák megértését szolgáló alapvető fogalmakat és elméleteket vázoljuk fel, a szeminárium pedig a témákhoz kapcsolódó szövegek feldolgozására épül, a szemináriumvezető választása szerint kiegészülve a megismert elméleti dilemmák gyakorlati, tételes jogi problémákon keresztül való megvitatásával.

A kurzus célja: A hallgató átlátja és megérti a modern jogra reflektáló jogelméleti irányzatok főbb tematikus irányait, képes a klasszikus és kortárs jogelméleti szövegek önálló feldolgozására és megértésére, illetve a szakirodalom fogalmi rendszerének autonóm használatára. A hallgató aktívan részt vesz a szövegekről és azok tartalmáról szóló vitákban, önálló véleményt alakít ki a tárgyalt témákról, hajlandó kritikát megfogalmazni és álláspontját képviselni. Értő és kreatív módon használja a szakirodalom segítségével megismert fogalmakat.

Számonkérés formája: szóbeli kollokvium, amely e tematikában megadott vizsgakérdésekre, illetve a szövegekre vonatkozó alapkérdésekre épül. A szemináriumi munka értékelését a szemináriumvezető határozza meg.

Az előadás helye és időpontja: szerda, 12-14:00, Grosschmid Auditórium (9. Terem)

Az előadások tematikája - áttekintés

1. **Bevezetés: modernitás és modern jog (1. előadás)** (Győry Csaba) – Február 12.
2. **Jog és politika**
 - a. Joguralom, jogállam, demokratikus jogállam (2. előadás) Karácsony András – Február 19.
 - b. Alkotmánybíráskodás és alkotmányértelmezés (3. előadás) Szilágyi Péter – Február 26.
 - c. Legitimitás (4. előadás) Zsidai Ágnes – Március 4.
 - d. Szuverenitás (5. előadás) Szilágyi Péter – Március 11.
3. **Jog és társadalmi szabályozás**
 - a. Jog és szabályozás modern államban: a szabályozás problematikája (6. előadás) -Győry Csaba – Március 18.
 - b. Globalizáció, pluralizmus és jog (7. előadás) Győry Csaba – Április 1.
4. **Jog, igazságosság, emberi jogok**
 - a. Igazságosság (8. előadás) Bányai Ferenc – Március 25.
 - b. Az emberi jogok elmélete (9. előadás) Körtvélyesi Zsolt – Április 15.
5. **Jog és erkölcs; felelősség; büntetés**
 - a. Felelősség (10. előadás) Szilágyi Péter – Április 22.
 - b. Miért büntetünk? A büntetőjog jogelmélete (11. Előadás) Győry Csaba – Április 29.
6. **Jog és nyelv, jogértelmezés**
 - a. A jogértelmezés jogelméleti problémái (12. előadás) Karácsony András – Május 6.
7. **Konzultáció** (13. előadás) Győry Csaba Május 13.

Megjegyzés:

Mivel ebben a félévben kimenő rendszerben még a régi tanrend is érvényben van, a JÁB 1 és JÁB2 előadás kivételesen egyszerre fut két külön évfolyamnak, egyazon napon és időben. Mivel az eredeti tematikák szerint több oktató előadása egybeesett volna, ezt elkerülendő az előadások tematikai szerinti rendjét néhol ideiglenesen meg kellett változtatnunk. A változtatásokat a tematikában **külön kiemeltük**. A szemináriumvezetők mindettől függetlenül dönthetnek úgy, hogy az eredeti tematikát követik.

Részletes tematika

1. Modernitás és modern jog (Fleck Zoltán)

A téma rövid leírása: A hallgatók megértik a modernitás alapfogalmait, a modern jog sajátosságait és összefüggéseit a társadalmi változásokkal. A modern jogot teoretizáló elméletek alapjai segítségével értik meg a pluralizmus jelenségét, a modern társadalom komplex szabályozási igényeit. A jogi és nem jogi normák jellegzetességeit és egymáshoz való viszonyát, a társadalmi szabályozás kérdéskörét. A társadalmi viselkedés szabályozása, normativitás. A különböző normák egymáshoz való viszonya, pluralitás. A jóléti államok jogrendszerének jellemzői, az eljogiasodás fogalma. Jóléti állam és igazságosság. Eljogiasodás és jogállam.

Kötelező irodalom

Az előadás anyaga részletes előadásvázlat formájában

Weber, Max (1992): *Gazdaság és Társadalom 2/1.*, KJK, Budapest, pp. 7-33.

Hayek, Friedrich (1991): *Tervezés és a törvény uralma*. In: *Út a szolgáshoz*. KJK, Budapest

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Teubner, Gunther (1984): *Verrechtlichung: Begriffe, Merkmale, Grenzen, Auswege*. In: Kübler, Friedrich: *Verrechtlichung von Wirtschaft, Arbeit und sozialer Solidarität : vergleichende Analysen*. Nomos, Baden-Baden, pp. 289-344 / Teubner, Gunther (1987): *Juridification: Concepts, Aspects, Limits, Solutions*. In: Teubner, Gunter (ed): *Juridification of Social Spheres. A Comparative Analysis in the Areas of Labour, Corporate, Antitrust and Social Welfare Law*. De Gruyter, New York. pp. 3-49.

Vizsgakérdések

Alkotott és spontán rend

A jog magatartást szabályozó funkciója

A modern jog sajátosságai, az eljogiasodás fogalma

2. Jogalkotás, alkotmányosság, demokratikus jogállam (Karácsony András)

A téma rövid leírása. A joguralom és a jogállam fogalma egyaránt azt a követelményt fogalmazza meg, hogy az állam képviselői ne egyedi döntésekkel, hanem általános érvényű, mindenki által ismert normák alapján hozott döntésekkel szabályozzák a társadalom életét. Ne személyek kormányozzanak közvetlen módon személyeket, hanem személyek normák által közvetítve kormányozzanak személyeket. A joguralom fogalma az angol politikai hagyományban formálódott ki, míg a jogállam fogalma a németben. A közös követelmény ellenére, mivel különböző politikai-jogi kultúrából erednek, a két fogalom jelentéstörténete némiképp eltér egymástól. Habermas a demokratikus jogállam deliberatív jogelméletében azt a törekvést fogalmazta meg, hogy a civiltársadalomból kiinduló kezdeményezések milyen közvetítés által érhetik el a jogi norma státuszát. E megközelítés elméleti újdonsága: a) a jogot befolyásoló környezetként a politika mellett megjelent a civiltársadalom, b) akarat- és érdek közvetőként tematizálódott a tömegmédiá szerepe.

Kötelező irodalom

Albert Venn Dicey: *A jog uralma* in: Takács P (szerk.): *Joguralom és jogállam*. Budapest, 1995. 21-32.

Robert von Mohl: *Jogállam* in: Takács P (szerk.): *Joguralom és jogállam*. Budapest, 1995. 32-37.

Karácsony András: *Jogelméleti előadások*. Budapest, Eötvös Kiadó, 2017. 153-175.

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Karácsony A: *Niklas Luhmann* in: Szabó M (szerk.): *Fejezetek a jogbölcséleti gondolkodás történetéből*. Miskolc, 2004. 167-176.

Tóth Balázs: *Jürgen Habermas* in: Szabó M (szerk.): Fejezetek a jogbölcseleti gondolkodás történetéből, Miskolc, 2004. 177-188.

Vizsgakérdés

A jogalkotás zártsága és nyitottsága
Habermas deliberatív jogelméletének jellemzői

3. Alkotmánybíráskodás és jogalkotás elméleti problémái (Szilágyi Péter)

A téma rövid leírása: Az alkotmánybíráskodás jogelméleti jelentősége és elméleti reflexiók. Az intézmény politikai, jogi jelentősége, funkciói és hatásai. Összefüggése a hatalommegosztással. Az alkotmánybíráskodás politikai természete, jogalkotás és alkotmánybíráskodás összefüggése. Az alkotmányértelmezés alkotmánybíráskodás útján, európai integráció és alkotmánybíráskodás, jogállami elvek és érvényesülésük.

Kötelező irodalom

elektronikus tananyag a vázlat és az előadás alapján

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Alkotmánybíráskodás - alkotmányértelmezés. (Válogatta és szerkesztette Paczolay Péter)
Budapest, ELTE ÁJK TEMPUS, 1995.

Sólyom László *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon* Osiris, Budapest 2001

Paczolay Péter: *Jó állam - jó jog* In: 9-20. old. Állam és jog -kodifikációs kihívások napjainkban
Szerkesztette Fejes Zsuzsanna Kovács Endre Miklós Paczolay Péter Tóth J. Zoltán: Magyar Jog- és Államtudományi Társaság – Gondolat Szeged-Budapest, 2013,

Szilágyi Péter: *Parlamentáris jogállam és jogforrási rendszer* In: Szilágyi Péter: *Jogbölcselet és jogdogmatika.* Eötvös kiadó, Budapest, 2013, 225-237

Vizsgakérdések

Az alkotmánybíráóságok politikai és jogi természete
Alkotmánybíráskodás hatásai a jogrendszerre
Az alkotmány értelmezésének sajátosságai

4. Legalitás, legitimitás, legitimáció (Zsidai Ágnes)

A téma rövid leírása: A hallgató megismerkedik a mindenkori uralmi-politikai berendezkedések egyik legfontosabb sajátosságával: a legitímás-legalitás problémakörével. Ennek keretében

A, felvázoljuk azt a fogalmi keretet és vitapontokat, melyek mentén értelmezhető a hatalom elfogadottsága, illetve jogszerűsége (érvényességi kör, legitimitás – legitimáció – legalitás fogalmai, legitímációs – legitimitási válságok),

B, ismertetjük a legitimitáselméletek modern tipológiáját (uralom-vagy legitimitásorientált kutatási irányzat contra uralomkritika-legitimációorientált kutatási irányzat; normatív és empirikus legitimitáselméletek; szubsztanciális és procedurális megközelítés)

C, tárgyaljuk a legfontosabb legitimitási elméleteket (M. Weber, C. Schmitt, J. Habermas, N. Luhmann).

Kötelező irodalom

Zsidai Ágnes: *Legitimitás és legitimáció.* In: *Államelmélet. Előadások az államelmélet és az állambölcselet köréből.* Prudentia iuris Miskolc 1997. 330-341.o.

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Max Weber: *Gazdaság és Társadalom*, 2/3. KJK, 1996. 47-99., 205-242.

Bayer József: *A politikai legitimitás. Elméletek és viták a legitimitásról és a legitímációs válságról.* Napvilág Kiadó - Scientia Humana, Budapest 1997.

Carl Schmitt: *Legitimitás és legitimitás*. Attraktor, Budapest, 2006.

Niklas Luhmann: *Legitimation durch Verfahren*, Suhrkamp, Frankfurt 1983

Claus Offe: *Politikai rendszer és legitimitáció*. Szociológiai füzetek 50. ELTE Szociológiai Intézet és Továbbképző Központ 1989.

Vizsgakérdések:

A legitimitás, legitimitáció, legalitás érvényességi köre, fogalmai

Legitimitástipológia

Max Weber, Jürgen Habermas és Niklas Luhmann legitimitáselmélete

5. Az állami szuverenitás fogalma, változásai és problémái napjainkban (Szilágyi Péter)

A téma rövid leírása

Az állami szuverenitás a modern állam főhatalmának a sajátossága illetőleg annak megfelelő kategória. Az a modern állammal, rendszerint az abszolút monarchiákkal jelent meg, az az állami szervek hatásköreiben nyilvánul meg és azt a XX. század közepéig a csekély mértékű jogi korlátozottság jellemezte, ami a szuverenitásnak a jogi korlátlanlanság látszatát kölcsönözte. Ezt fejezte ki a szuverenitásnak az a fölfogása, miszerint a szuverenitás elvileg az állam jogilag korlátlan főhatalma. A XIX. századtól az alkotmányos szabályozások kötöttségei egyre szorosabbak (hatalommegosztás, alapjogok, jogállam), ami a német elméletben az államszuverenitás és szervezetszuverenitás, az angoloknál a jogi és a politikai szuverenitás megkülönböztetéséhez vezetett. A többnemzetiségű birodalmak feszültségei, majd fölbomlása, a nacionalizmusok kibontakozása előtérbe állította az állami szuverenitás és a nemzeti szuverenitás- népszuverenitás viszonyát. A szuverenitás jogi korlátlanlansága ellentmondásba került az egyre kiterjedtebb és részletezőbb nemzetközi jogi szabályozással, amit Jellinek az állam önkötelezési elméletével próbált föloldani. Ez a tendencia az első világháború után tovább erősödött (Versaillesi békerendszer, Népszövetség, Állandó Nkői Bíróság (1922), Kellog-Briand paktum (1928/29), alkotmánybíráskodás megjelenése Európában).

Erre a helyzetre különböző válaszok születtek, a legjelentősebbek Kelsen, Schmitt, Heller, Laski elméletei. Az osztott vagy kettős szuverenitás elmélete, annak kritikája.

A 2. világháború utáni időszakra az államok szuverén egyenlősége és a belügyekbe való be nem avatkozás elvének rögzítése (ENSZ alapokmány) és a beavatkozás gyakorlata volt a jellemző. Döntő változást hozott EGK majd EU kialakulása, az államszocializmusok bukása, a szovjet blokk fölbomlása és a globalizációs folyamatok fölgyorsulása, kibontakozása. A szuverenitás hagyományos fogalma és az önkötelezés elmélete tarthatatlanná vált.

Az elméletben, publicisztikában és politikai retorikában alapvetően 2 válasz. Az egyik a szuverenitás védelmét hangsúlyozza, a fogalom átértelmezésével a jogi korlátlanlanság helyett az önállóságra vagy a még nehezebben pontosítható függetlenségre kerül a hangsúly. A másik álláspont szerint a szuverenitás mint az államhatalom sajátossága a kibontakozó globalizáció és az integrációk viszonyai között a fejlődés során szükségképpen relativizálódik, a végén a fogalom is használhatatlanná válik, mivel a szuverenitás „magasabb szinten” sem szerveződik újjá.

Ebben a helyzetben jelentős szerep jut az alkotmánybíráóságoknak. Határozataikban a jogi korlátlanlanság helyébe a transznacionális jogi szabályozás elvi korlátozottsága lép; a nemzetállami hatáskörök korlátlanlansága helyébe bizonyos nemzetállami hatáskörök védelme illetőleg kizárólagossága.

Kötelező irodalom

Elektronikus tananyag

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Szilágyi Péter A jogbölcsélettel szembeni kihívások a harmadik évezred kezdetén –Magyarországról nézve In Magyar Közigazgatás LIV. (2004) 3, 141-147. o. illetőleg In: Közjogi intézmények a XXI.

században. Jogfilozófiai és politikatudományi szekció. Szerk. Andrassy György és Visegrády Antal Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs 2004. 11-25.old. (A tanulmány február elejétől elektronikusan is elérhető lesz.)

Bayer József: A szuverenitás változása a globalizáció korában In: Az állam szuverenitása. Eszmény és /vagy valóság. Interdiszciplináris megközelítések. Szerkesztette Takács Péter. Gondolat kiadó, - MTA TK JTI – SZE DFK, Budapest – Győr, 2015 15-27. old.

Vizsgakérdések:

A szuverenitás keletkezése és hagyományos fölfogása

A szuverenitással összefüggő változások a XIX – XX. században és azok kifejeződése az elméletben

A szuverenitás problémái az európai integráció és a kibontakozó globalizáció korában

6. Jog és szabályozás modern államban: a szabályozás problematikája (Győry Csaba)

A téma rövid leírása: Az előadás a jog és szabályozás viszonyába nyújt betekintést. Bemutatja a szabályozási elméletek jogelméleti és társadalomelméleti előzményeit (Teubner, Foucault, a jogi pluralizmus elméletei), áttekinti a decentrált szabályozás főbb elméleti megközelítéseit, összeveti a modern jog weberi koncepciójával.

Kötelező irodalom

Az előadás anyaga részletes előadásvázlat formájában

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Black, Julia (2002): *Critical Reflections on Regulation*. Centre for Analysis of Risk and Regulation, London School of Economics, London, <https://core.ac.uk/download/pdf/219186.pdf>

Braithwaite, John (2008): *The Regulatory State?* In: Binder, Sarah A.; Rhodes, R. A. W. and Rockman, Bert A. (eds): *The Oxford Handbook of Political Institutions*. Oxford University Press, Oxford. pp. 407-430. http://johnbraithwaite.com/wp-content/uploads/2016/05/2006_The-Regulatory-State_.pdf

Teubner, Gunther (1986): *After Legal Instrumentalism: Strategic Models of Post-Regulatory Law*. in Teubner, Gunther (szerk): *Dilemmas of Law in the Welfare State*. DeGruyter, Berlin.

Rose, Nikolas; Miller, Peter (1992): *Political Power beyond the State: Problematics of Government*. In: *The British Journal of Sociology*, Vol. 43, No. 2. pp. 173-205

Vizsgakérdések:

A jog instrumentális természete a jóléti állam korában; Teubner a szabályozási trilemmáról

A jog és szabályozás viszonya, a governance fogalma

7. Globalizáció, pluralizmus és jog (Győry Csaba)

A téma rövid leírása: Az előadás a globalizáció jogelméletébe enged betekintést. A hallgatók gyakorlati példákon keresztül megismerik az állam és a szuverenitás jogelméleti problémáit a globális kapitalizmusban, az állami jogtól független transznacionális jog, illetve a gazdaságot szabályozó autonóm jogi és kvázi-jogi rezsimek kialakulását, és az erre adott jogelméleti reflexiókat.

Kötelező irodalom

Az előadás anyaga részletes előadásvázlat formájában

Teubner, Gunter: *Globális Bukovina. Jogi pluralizmus a világtársadalomban* (A fordítás tansegédletnek nem minősülő kézirat)

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Twinning, William (2009): *Globalization and Legal Scholarship*. Tilburg Law Lectures Series, Montesquieu Seminars Vol. 4. pp. 17-51.

Teubner, Gunter (1997): *Global Bukovina. Legal Pluralism in the World Society*. In.: Teubner, Gunter (szerk): *Global Law Without a State*. Aldershot, Dartmouth. pp. 3-28.

Michaels, Ralf (2009): *Global Legal Pluralism*. In.: *Annual Review of Law & Social Science*. Vol. 5. 2009. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1430395

Günther, Klaus (2008): *Legal pluralism or uniform concept of law? Globalisation as a problem of legal theory*. In: NoFo vol. 5. pp. 5-21. <http://www.helsinki.fi/nofo/NoFo5Gunther.html>

Dezalay and Garth (1996): *Dealing in Virtue: International Commercial Arbitration and the Construction of a Transnational Legal Order*. University of Chicago Press, 1996. 14. Fejezet: Reintroducing Politics and States in the Market of International Business Disputing. Pp. 311-319.

Piccotto, Sol (2011): *Regulating Global Corporate Capitalism*. Cambridge University Press, Cambridge. 2. Fejezet: Liberal Internationalism. Strengths and Limits. pp. 25-60.

Vizsgakérdések

A transznacionális gazdasági jog létrejötte és hatása az állami jogra

Állami szuverenitás és állami jog a poszt-vesztfáliai rendszerben

8. Igazságosság (Bányai Ferenc)

A téma rövid leírása: A hallgatók megismerkedhetnek az igazságosság alapvető kérdéseire adott válaszok közül a kiegyenlítő, az osztó és a méltányosságként felfogott igazságossággal. Az utóbbi a társadalom alapszerkezetének azon elvei segítségével érthető meg, amelyeket szabad, egyenlő és ésszerűen gondolkodó egyének saját érdekeik előmozdítására feltételként elfogadnak. Ismertetésre kerül, hogy az alapvető jogok és kötelességek, valamint a társadalmi-gazdasági egyenlőség miként függenek össze a közösség által az egyénektől elvárt együttműködéssel. Alakulhat-e úgy az egyenlőtlenség, hogy okkal várhassuk annak előnyeit mindenki számára, és nyitva álljanak-e a hivatalok mindenki előtt?

Kötelező irodalom

John Rawls: *Az igazságosság elmélete*. Osiris Kiadó, Budapest, 1997: 30-37, 152-200.

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Pogonyi Szabolcs: *Charles Taylor Rawls kritikája*. In: *Phronesis*, Budapest, 2008.1.szám. 17-38.

Bujalos István: *Rawls elmélete Sandel és Walzer szemszögéből*. In. *Igazságosság. Lábjegyzetek Platónhoz 7.*, MFT-Pro Philosophia Kiadása, 2009, Szeged, 83-103

Krémer Sándor: *Igazság és igazságosság Rorty filozófiájában*. In. *Igazságosság. Lábjegyzetek Platónhoz 7.*, MFT-Pro Philosophia Kiadása, 2009, Szeged, 303

Vizsgakérdés

A méltányosságként felfogott igazságosság elvei és alkalmazása

9. Az emberi jogok elmélete (Sólyom Péter)

A téma rövid leírása: Az emberi jogok elméleti megalapozása, jogelméleti paradigmák és az emberi jogok kapcsolata. Az emberi jogok szociológiája.

Kötelező irodalom

Jürgen Habermas: *Az emberi méltóság fogalma és az emberi jogok realiztikus utópiája*. In: *Uő: Esszék Európa alkotmányáról*, Budapest, Atlantisz, 2012

Kis János: *Vannak-e emberi jogaink?* *Beszélő* 1986/1, <http://beszelo.c3.hu/cikkek/vannak-e-emberi-jogaink>

Sólyom Péter: *A vallás és az emberi jogok*, <http://szuveren.hu/tarsadalom/az-emberi-jogok-es-a-vallas>

Rainer Forst: *Az igaz út*, <http://szuveren.hu/vendeglap/rainer-forst/az-igaz-ut>

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom:

Chris Brown: *Liberalizmus és az etika globalizálódása*, Fundamentum, 2009/1, 5-18

Joel Feinberg: *Társadalomfilozófia*, Osiris, 1999, 6. fejezet

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_tarsadalomfilozofia/ch06.html

Vizsgakérdések:

Emberi jogok, mint erkölcsi jogok

Az emberi jogok igazolóelméletei

10. Emberi méltóság és elismerés (Fleck Zoltán)

A téma rövid leírása: A modern társadalom morális kiindulópontja az egyén élete és méltósága, amely szabadságának alapja. Az előadás alapján a hallgató képes meghatározni azt az emberképet és méltóság-fogalmat, amely az alapjogok forrása, megismeri az egyenlő méltóság és önrendelkezés filozófiai kiindulópontjait és kortárs társadalomelméleti kontextusát, ezen belül is elsősorban az elismerés elméletét.

Kötelező irodalom

Tóth Gábor Attila: *A tartalmi normák morális értelmezése*. in: Túl a szövegen. Értekezés a magyar alkotmányról, Osiris, 2009, 113-141

Weiss János: *Az elismerés elmélete*, Áron Kiadó, 2004. 163-213.

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Barcsi Tamás: *Az emberi méltóság filozófiája*, Typotex, 2013

Richard Rorty: *Esetlegesség, irónia és szolidaritás*, Jelenkor, 1994

Tóth Gábor Attila, *Az emberi méltósághoz való jog és az élethez való jog*. in: Halmai-Tóth (szerk.) *Emberi jogok*, Osiris, 2003, 257-313.

Axel Honneth: *Harc az elismerésért. A társadalmi konfliktusok morális grammatikája*, L'Harmattan, 2013.

Charles Taylor: *Az elismerés politikája*. In: Feischmidt Margit (szerk.): *Multikulturalizmus*. Osiris–Láthatatlan kollégium, 1997. 124–152.

Vizsgakérdések

Modern emberfogalom és emberi méltóság a felvilágosodástól Rawlsig

Az elismerés jogi dimenziója és ennek gyakorlati implikációi

11. Felelősség (Szilágyi Péter)

A téma rövid leírása: A felelősség társadalmi viszonyként, magatartásbefolyásolás és ennek különböző megnyilvánulásai, felelősségfajták. A jogi felelősségi viszony sajátosságai, a jogi szankcionálás

mechanizmusa, fajtái. A jogi felelősségrevonhatóság jellemzői és funkció, feltételei, a jogi felelősségrevonhatóság összetevői, elemei, jogági változatai.

Kötelező irodalom:

Az előadás anyaga

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Szilágyi Péter: *A szankcionálás és a szankció a jogi felelősségi rendszerben*. In *Jogbölcselet és jogdogmatika*. Eötvös kiadó, Budapest, 2013, 241-293.

Szilágyi Péter: *A politikai felelősség sajátosságai – adalékok a politikai felelősség analitikájához* In: *Jogbölcselet és jogdogmatika*. Eötvös kiadó, Budapest, 2013, 295-317.

Vizsgakérdések

A jogi felelősség sajátosságai

A jogi felelősségrevonhatóság elméleti kérdései

12. Miért büntetünk? A büntetőjog jogelmélete (Győry Csaba)

A téma rövid leírása : Az előadás a büntetés és a büntető hatalom jogelméletébe vezet be. Mi alapján húzzuk meg a büntetőjog határait a modern társadalmakban? Milyen viszonyban vannak az erkölcsi és a büntetőjogi normák? Miért üldözzük büntetőjogi eszközökkel a közigazgatási normák megsértőit? Vannak-e a kriminalizációnak korlátai?

Kötelező irodalom

Durkheim, Émile (2001): *A társadalmi munkamegosztásról*. Osiris, Budapest, pp. 85-138.

Hart, H.L.A (1999): *Jog, szabadság, erkölcs*. Osiris, Budapest pp. 6-36.

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Garland, David; Duff, Anthony (1994): *Introduction: Thinking About Punishment*. In: Garland, David; Duff, Anthony (szerk.): *A Reader on Punishment*. Oxford University Press, Oxford, pp. 1-44.

Vizsgakérdések

A jog és erkölcs viszonya Hart és Durkheim felfogásában

A kriminalizáció korlátai

13. A jogértelmezés jogelméleti problémái (Karácsony András)

A téma rövid leírása: A jogtudomány és a gyakorlati jogélet alapkérdései közé tartozik: milyen módszerekkel tudja a jogalkalmazó a konkrét esetre vonatkoztatva a jogszabályokat értelmezni? az értelmezés elvezethet-e új normák keletkeztetéséhez? A jogi értelmezéstan első rendszerezett összegzése Savigny elmélete. A 20. század második felében meghatározó jelentőségű Gadamer és Betti vitája, mely a filozófiai és a jogászai hermeneutika viszonyáról szól. A legújabb szakirodalomból kiemelendő Dworkin interpretatív jogelmélete, mely szerint az ún. nehéz esetekben különösképp fontos jelentőséggel bír a jogalkalmazó (bíró) értelmező tevékenysége.

Kötelező irodalom

Hans-Georg Gadamer: *A jogi hermeneutika példaszzerű jelentősége* In. Hans-Georg Gadamer: *Igazság és módszer*. Budapest, Gondolat, 1984, 229-240.

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

Blutman László: *Egy empirikus jogértelmezéstan szükségessége*. *Jogtudományi Közlöny* 2008/1. 3-13.

Blutman László: *Bírói jogalkalmazás és szövegű értelmezés*. *JEMA*, 2010/4.

<http://www.jema.hu/article.php?c=77>

Zódi Zsolt: *Precedens-követés és jogszabályértelmezés*. Állam- és Jogtudomány, 2014/3. 60-85.
<http://real.mtak.hu/18491/1/2014-3-beliv-ZÓDI.pdf>

Vizsgakérdések

Savigny jogértelmező módszere

Gadamer és Betti vitája a jogi hermeneutikáról

14. A jog mint szöveg (nincs előadás)

A téma rövid leírása: Az előadás célja, hogy a hallgatók figyelmét rá irányítsa arra, hogy az az egyszerű tény, hogy a jog szöveggé jelenik meg, számos – a jog jelenségéről sokat mondó – következményt rejt magában. Ezek ismerete a hallgatók jövőbeni jogászai munkájának eredményességét is javíthatja, mivel több olyan összefüggést is megértethet, amivel eddig csak intuitív formában találkozhattak Főbb problémák: 1. A jogi és az irodalmi szöveg különbségei és hasonlóságai; 2. A jogi szöveg mint közösségalkító jelenség; 3. A jogi szöveg a társadalmi-történeti térben; 4. A jogi szöveg más szövegek csomópontjába

Kötelező irodalom

Az előadás kézirat formában

Az előadáshoz tartozó, felkészülést segítő ajánlott irodalom

H. Szilágyi István: *Egy előre bejelentett gyilkosság krónikája: visszatekintés*. In: Fekete Balázs-H. Szilágyi István-Könczöl Miklós (szerk.) *Iustitia kirándul. Tanulmányok a "jog és irodalom" köréből*. Szent István Társulat, Budapest, 2009. 111–132.

Nagy Tamás: *"Vörös zászló leng, lengeti a szél..." A jog szöveg Hajnóczy Péter A Fűtő című elbeszélésében*. In: Fekete Balázs-H. Szilágyi István (szerk.): *Iustitia modellt áll. Tanulmányok a "jog és irodalom" köréből*. Szent István Társulat, Budapest, 2009. 105–119.

Gerard Genette: *Transztextualitás. Helikon*, 1996/1-2. 82–90.

Vizsgakérdések

A jogi szöveg sajátosságai és szövegkapcsolatai

Jog és állambölcselet 2.

Szemináriumi Témák

2016/17 tavaszi félév

Nappali tagozat

A szemináriumok az előadás tematikáját követik. A szemináriumokon a részvétel kötelező, azt a szemináriumvezető ellenőrzi. Az oktatóknak az előre megadott témák közül kell szemináriumi szöveget választaniuk, amelyek tipikusan egyben "B" tételek is. A hallgatók az órára a szöveg elolvasása után a megfelelő szöveg birtokában érkeznek. Ezek a szövegek a kollokvium és a záróvizsga részei, ezért megfelelő feldolgozásuk alapvető jelentőségű a kurzus teljesítéséhez. **A félév során legalább 8 témát fel kell dolgozni.**

A fennmaradó alkalmakkor pedig ízlése és érdeklődése szerint választhat **az alternatív szemináriumi témák** közül. Ez utóbbiak létét az indokolja, hogy a második féléves jogelméleti előadás témái a gyakorlati jogi problémákhoz sokkal közelebb állnak, ezeknek pedig – *az egész féléves szemináriumi munka klasszikus szövegek értelmezésére irányultságát nem veszélyeztetve* – a szemináriumi munkában teret lehet engedni.

Szeminárium 1. Társadalmi és jogi szabályozás, modern jog

A szeminárium megtárgyalja a modern jog sajátosságait, a pluralizmus jelenségét. Kitér a társadalmi szabályozottság alapjaira, a premodern közösségek elemzésének tapasztalatai segítségével. A jog normativitása, normafajták.

Feldolgozandó szövegek

Max Weber: *Gazdaság és Társadalom 2/2.*, KJK, 1995. 183-198.

Malinowski, Bronislaw: *Baloma* Gondolat, Bp. 1972. 271-299.

Friedrich A. Hayek: *Emberi cselekvés, de nem emberi tervezet eredménye*. In: Hayek: Piac és szabadság. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 292–301.

David Garland: *A büntetés és jelentései*, in: Zentai (szerk.) Politikai antropológia, Osiris, 1997. 127-147.

Alapkérdések

Milyen materiális elemek maradnak meg a modernitás körülményei között is és miért?

Hogyan jellemezhető a premodern közösségek büntetési rendszere?

Mit jelent a spontán és alkotott rend?

Milyen hatása van a büntetéseknek?

További olvasmányok

Peter Taylor: *Modern, modernitás, modernizmus, modernizáció*. In: Niedermüller Péter (szerk.): Sokféle Modernitás. A modernizáció stratégiái és modelljei a globális világban, L'Harmattan, 2008

König René: *A jog a társadalmi normarendszerek összefüggésében* in: Jog és szociológia (szerk: Varga Csaba) KJK, Bp.,1979. 261-278.o.

Csányi Vilmos: *Az emberi viselkedés*, Sanoma, Budapest, 2006. különösen 161-213.

Szeminárium 2. Jogalkotás, alkotmányosság, demokratikus jogállam

A szeminárium a jogi normák létrejöttének folyamatával (jogalkotás) kapcsolatos elméleti magyarázatok feldolgozására irányul. Az elmúlt évtizedekben e területen nagyhatású megközelítésként tűnt fel a jogalkotásnak „önlétrehozó” (autopoézisz) koncepciója.

Feldolgozandó szövegek

Niklas Luhmann: *A jog pozitivitása, mint a modern társadalom feltétele*. In: Sajó András /szerk./ *Jog és szociológia*. KJK Bp. 1979. 123-142.

Günther Teubner. *Vajon hiperciklikus-e a jog?* In Cs. Kiss Lajos – Karácsony András (szerk.): *A társadalom és a jog autopoietikus felépítése*. ELTE ÁJK, 1994, 95-112.

Alapkérdések

Luhmann szerint mit jelent, hogy a jog pozívvá vált a modern társadalomban?

Miként értelmezhető Teubner alapján, hogy a jog önmagára vonatkozó rendszert alkot?

További olvasmányok

Niklas Luhmann: *A jog mint szociális rendszer*. in: Cs. Kiss – Karácsony (szerk.): *A társadalom és a jog autopoietikus felépítése*. ELTE ÁJK, 1994, 56-65

Karácsony András: *Az autopoietikus felfogás alapfogalmai*. In Cs. Kiss – Karácsony (szerk.): *A társadalom és a jog autopoietikus felépítése*. ELTE ÁJK, 1994, 28-30

Alternatív szemináriumi témák

1. A terrorizmus elleni küzdelem a jogállamban és a „Feindstrafrecht” problémája

Jakab András (2015): *Jogállamiság és terrorfenyegetés. Az alkotmány normativitásának és az életmentő kényszer megengedhetőségének kérdése*. In: Vörös Imre Emlékkönyv, MTA TK JTI, Budapest.

http://real.mtak.hu/19609/1/jakab_terrorizmus_voros_imre_emlekkonyv.pdf

Szeminárium 3. Alkotmánybíráskodás és jogalkotás elméleti problémái

A szeminárium a demokratikus törvényhozás és a jogállami alkotmánybíráskodás viszonyában jelentkező problémáknak és vitakérdéseknek valamint az alkotmánybíráskodás jogelméleti értelmezése megvilágítására irányul.

Feldolgozandó szövegek

Szilágyi Péter: *Parlamentáris jogállam és jogforrási rendszer* In: Szilágyi Péter: *Jogbölcselet és jogdogmatika*. Eötvös kiadó, Budapest, 2013, 225-237

Paczolay Péter: *Alkotmánybíráskodás a politika és a jog határán*. In: Paczolay (szerk.): *Alkotmánybíráskodás és alkotmányértelmezés*. Budapest, 1995. 9-31

Christopher Wolfe: *Alkotmánybíráskodás és demokrácia* In: Paczolay (szerk.) *Alkotmánybíráskodás és alkotmányértelmezés*, 1995, 131-152.

Alapkérdések

Hogyan korlátozza az alkotmánybíráskodás a politikai hatalmat?

Mi a hatalom korlátozásának jogelméleti jelentősége?

Hol húzódik a határ a többség zsarnokságától való kívánatos védelem és a többség legitim akaratának nemkívánatos korlátozása, az ún. alkotmánybíráskodási aktivizmus között, és ez a határ hogyan, milyen szempontok alapján állapítható meg?

A hagyományos, „rendes” jogértelmezéshez viszonyítva az alkotmányértelmezésnek milyen sajátosságai vannak?

Miként lehetséges és kívánatos a bírói tevékenységben meghúzni az értelmezés és a jogalkotás határát?

További olvasmányok

Gyórfi Tamás: *A törvényhozó hatalom jogi korlátai*. In: *Jogbölcseleti előadások*. (Szerk.: Szabó Miklós) Bíbor Kiadó, Miskolc, 1998. 139-150

Joseph Raz: *A joguralom értéke*. In: Takács Péter (szerk.): *Joguralom és jogállam*. Budapest, 1995

Alkotmánybíráskodás és alkotmányértelmezés kötet további tanulmányai

Pokol Béla: *A jurisztokrácia és a demokrácia határvonalán* Jogelméleti Szemle 2015/4.

Drinóczi Tímea: *Jurisztokrácia és alkotmányoligarchia vagy többszintű alkotmányosság és alapjogvédelem? Reflexiók Pokol Béla írására* Jogelméleti Szemle 2015/4.

Pokol Béla: *Válasz a jurisztokrácia-kritika védelmében* Jogelméleti Szemle 2015/4.

Alternatív szemináriumi témák

1. Textualizmus vs. Originalizmus az amerikai alkotmányértelmezésben egy konkrét bírósági döntés kapcsán

Obergefell v Hodges https://www.supremecourt.gov/opinions/14pdf/14-556_3204.pdf

2. Az alkotmánymódosítás alkotmánybírói kontrolljának jogelméleti problémái

Bragyova András, Gárdos Orosz Fruzsina (2016): *Vannak-e megváltoztathatatlan normák az alaptörvényben?* in: *Állam és Jogtudomány*, Vol. 57. 3. sz. pp. 35-63.

http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/2016_03_BragyovaA_GardosOroszF.pdf

Szeminárium 4. Legalitás, legitimitás, legitimáció

A szövegek alapján az alapfogalmak értelmezése, a legitimációs problémák azonosítása és a modern állam legitimációs problémáinak megértése.

Feldolgozandó szövegek

Jürgen Habermas: *Legitimációs problémák a modern államban* In: Habermas: Válogatott tanulmányok Atlantisz, Budapest, 1994. 183-222

Seymour Martin Lipset: *Társadalmi konfliktus, legitimáció és demokrácia* in: Lipset: Homo politicus. Osiris, Budapest 1995. 80-103

Alapkérdések

Milyen igazolási problémákkal küzd a kései kapitalizmus?

Hogyan függ össze a demokrácia legitimitása a társadalmi konfliktusokkal?

További olvasmányok

Kis János: *Reform és forradalom* közt I-II. Kritika. 1997/6-7.sz.

Szeminárium 5. Szuverenitás

A szövegek alapján a szuverenitás fogalmának jelenkori változásai és kihívások. A magyar alkotmányelméleti pozíciók azonosítása.

Feldolgozandó szövegek:

Mac Cormick, Neil: A szuverenitásról és a posztszuverenitásról, *Fundamentum* 2003/2, 5-13. old.
<http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/03-2-01.pdf>

Az Alkotmánybíróság 22/2016. (XII. 5.) AB határozata az Alaptörvény E) cikk (2) bekezdésének értelmezéséről; különösen a rendelkező rész, az indokolás I/1. és III/6-7. pontjai valamint Stumpf István és Varga Zs. András alkotmánybírák párhuzamos indokolása. (A határozat [1]-[21], [50]-[69], [94]-[109] és [110]-[114] szakaszai.

Drinóczi Tímea: A 22/2016 (XII. 5.) AB határozat: mit (nem) tartalmaz, és mi következik belőle. Az identitásvizsgálat és az ultra vires közös hatáskörgyakorlás összehasonlító elemzésben, *MTA Law Working Papers* 2017/1. http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/2017_01_Drinoczi.pdf

Drinóczi Tímea: Az alkotmányos identitásról. Mi lehet az értelme az alkotmányos identitás alkotmányjogi fogalmának? *MTA Law Working Papers* 2016/15.
http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/2016_15_Drinoczi.pdf

Alapkérdések:

Hogyan alakítják az európai fejlemények a szuverenitás fogalmát?

A német Alkotmánybíróság és az Európai Bíróság álláspontja a szuverenitás kérdésében.

Az alkotmányos identitás értelme.

További olvasmányok:

Saskia Sassen: *Elveszített kontroll*, Helikon, 2000

Ormos Mária: A szuverenitásról, különös tekintettel a 16-21. század magyar történelmére, *Magyar Tudomány* 2013/4. <http://www.matud.iif.hu/2013/04/07.htm>

Szeminárium 6. Jog és szabályozás

A szeminárium célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek a kormányozhatóság, illetve a governance fogalmával, és megértsék, miként és miért alkalmasak e fogalmak az állam és a jog problémájának a leírására a 21 századi globális kapitalizmusban.

Feldolgozandó szövegek

Foucault, Michel (1998): A *"kormányozhatóság"*. In: Uő: *A fantasztikus könyvtár*. Pallas Stúdió-Attraktor Kft., Budapest. Pp. 106-123.

Alapkérdések

A governance fogalma és annak társadalomelméleti és jogelméleti jelentősége
Mi az a decentralált szabályozás, mi annak a jogelméleti jelentősége?

További olvasmányok

Rose, Nikolas; Miller, Peter (1992): *Political Power beyond the State: Problematics of Government*. In: *The British Journal of Sociology*, Vol. 43, No. 2. pp. 173-205

Garland, David (1997): *'Governmentality' and the Problem of Crime: Foucault, Criminology, Sociology*. In: *Theoretical Criminology*. Vol. 1 Issue 2. Pp. 173-214

Szeminárium 7. Globalizáció, pluralizmus és jog

A szeminárium a globális kapitalizmus szabályozási sajátosságait tárgyalja, témája az ebből származó feszültségek, az állami és államok feletti normarendszerek kapcsolata.

Feldolgozandó szövegek

Teubner, Gunther: Globális Bukovina. Jogi pluralizmus a világtársadalomban (a fordítás tansegédletnek minősülő kézirat)

Alapkérdések

Hogyan változott az állami szuverenitás természete a globalizáció korában?

Milyen kihívást jelent a globális transznacionális gazdasági jog létrejötte a korábban megismert jogelméleti paradigmák jogfelfogása számára?

További olvasmányok

Teubner, Gunter (1997): *Global Bukowina. Legal Pluralism in the World Society*. In.: Teubner, Gunther (szerk): *Global Law Without a State*. Aldershot, Dartmouth. pp. 3-28.

Teubner, Gunther and Fischer-Lescano, Andreas (2004): *Regime-Collisions: the Vain Search for Legal Unity in the Fragmentation of Global Law*. In: *Michigan Journal of International Law*, Vol. 25. No. 4. pp. 999-1046.

Picciotto, Sol (1999): *The State as Legal Fiction*. In: Mark P. Hampton and Jason P. Abbott (eds.) *Offshore Finance Centres and Tax Havens : the Rise of Global Capital*. Macmillan p. 43-78.

Szeminárium 8. Igazságosság

Az igazságosság értelmezései a különböző jogelméleti hagyományokban, feszültségek a jogban és a mindennapi életben, etikai dilemmák.

Feldolgozandó szövegek

Michael J. Sandel: Mi igazságos...és mi nem? A helyes cselekvés elmélete és gyakorlata. Corvina Kiadó, Budapest, 2012.

Hans Kelsen Mi az igazságosság? In: Jog és filozófia. Antológia a XX. század jogi gondolkodása köréből. Budapest, Szt.István Társulat, 2001, 303-322.

Robert Nozick: Elosztási (disztributív) igazságosság in. Huoranszki (szerk.) Modern Politikai Filozófia 141-161

Alapkérdések

Az igazságosság többféle felfogása és értelmezései

További olvasmányok

Rainer Forst: Az igazságosság alapja, Fordulat 19. 172-183

http://fordulat.net/pdf/19/F19_Forst.pdf

Szeminárium 9. Az emberi jogok elmélete

Az emberi jogok igazolására vonatkozó elméletek természete, konceptuális, történeti és morális kérdések megtárgyalása.

Feldolgozandó szövegek

Charles Taylor: *Létrejöhet-e egyetemes konszenzus az emberi jogokról?* Fundamentum 1999/4, 46-52.

Joseph Raz: *Emberi jogok megalapozás nélkül*, Fundamentum, 2009/1, 19-30

Alapkérdések

Miben áll az emberi jogokra vonatkozó konszenzus problémája?

Miben különböznek egymástól az emberi jogok hagyományos és alternatív megközelítései?

További olvasmányok

Takács Péter: *Az emberi jogok jogelméleti kérdései*
http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/jogbolcseleti/tansegdletek/2011-12/2011-12-2/takcs_p_-_az_emberi_jogok_jogelmleti_krdsei_a_jogok.pdf

Szeminárium 10. Az emberi méltóság és elismerés

A foglalkozás során feldolgozandó szövegek a klasszikus szabadságértelmezésekből bontják ki az emberi méltóság fogalmát és lehetőséget adnak az érvek megfogalmazására a jogok megalapozásáról.

Feldolgozandó szövegek

Isaiah Berlin: *A szabadság két fogalma*. In: Négy esszé a szabadságról, Európa, 1990. 349-411

Amartya Sen: *A fejlődés mint szabadság*, Európa, 2003. 9-64 és 93-143.

Sajó András: *Mi a természettől adott az emberi jogokban?*, Állam-és Jogtudomány, 2003./1-2. 3-22.

Charles Taylor: *Az elismerés politikája*. In: Feischmidt Margit (szerk.): Multikulturalizmus. Osiris–Láthatatlan kollégium, 1997. 124–152.

Nancy Fraser: „Az újraelosztástól az elismerésig? Az igazságosság dilemmái a poszt-szocializmus korában.” In Kende Anna & Vajda Róza (szerk). Rasszizmus a tudományban. Napvilág, 1998. 337-388.

Alapkérdések

Az egyén szabadságának értelmezései

A szabadság, méltóság és szegénység összefüggése

Emberi méltóság és elismerés

Elismerés és egyenlőtlenség (Honneth-Fraser vitája)

További olvasmányok

Kis János: *Mi a liberalizmus?* in: Kis János: *Mi a liberalizmus?*, Kalligram, 2015, 537-662

Győrfi Tamás: *A tulajdonságok nélküli ember elmélete*, Fundamentum, 1998/3. 23-41

<http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/98-3-03.pdf>

John Rawls: *Az alapvető szabadságjogok és elsőbbségük*, Fundamentum, 2010/3. és 2010/4.

<http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/10-3-01.pdf>

<http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/10-4-01.pdf>

Huszár Ákos: Elosztás és elismerés. Nancy Fraser és Axel Honneth a kritikai társadalomelmélet újrafogalmazásáról. In. Fordulat, 10 (2010 őszi) Pp. 10-34.

http://epa.oszk.hu/02100/02121/00008/pdf/EPA02121_Fordulat_2010_10_9-34.pdf

Szeminárium 11. Felelősség

A felelősség filozófiai megalapozása.

Feldolgozandó szövegek

Krokovay Zsolt: (szerk.) *Felelősség*, L'Harmattan, 2006 (különösen Austin és Hart szövegei)

Réz Anna (szerk.): *Vétkek és választások*, Gondolat, 2013 (Watson: Szabadon cselekedni, Frankfurt: Az akarat szabadsága és a személy fogalma)

Szilágyi Péter: *A politikai felelősség sajátosságai – adalékok a politikai felelősség analitikájához* In: Jogbölcselet és jogdogmatika. Eötvös kiadó, Budapest, 2013, 295-317

Alapkérdések

A cselekvő szabadsága és a felelősség megalapozása

A felelősség jogiasítása

További olvasmányok

Sólyom László: *A polgári jogi felelősség hanyatlása*, Akadémiai, 1977

<http://mek.oszk.hu/12600/12604/12604.pdf>

Alternatív szemináriumi témák:

1. A gondatlanság határai és a tőle elvárhatóság problémája a büntetőjogban.
R v G and Another [2003] UKHL 50, [2004] AC 1034.
<http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/2003/50.html>
2. A kollektív felelősség antinómiái a nemzetközi büntetőjogban
 Fletcher, George P. (2002): *The Storrs Lectures: Liberals and Romantics at War: The Problem of Collective Guilt*. In: *Yale Law Journal*, Vol 111. (2001-2002): pp. 1499-1567.
http://www.yalelawjournal.org/pdf/201_yu43ucd1.pdf

Szeminárium 12. Miért büntetünk? A büntetőjog jogelmélete

A szeminárium során egy-két konkrét jogeset segítségével a kriminalizáció határaival foglalkozunk.

Feldolgozandó szövegek

Hart, H.L.A (1999): *Jog, szabadság, erkölcs*. Osiris, Budapest pp. 6-36.

Feinberg, Joel (1994): *Társadalomfilozófia*. Osiris, Budapest. (A kényszer alapjai és a Kár elvének nehéz esetei című fejezetek)

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_tarsadalomfilozofia/ch02.htm

↓

20/1999. (VI. 25.) AB határozat

Alapkérdések

A jog és erkölcs kapcsolata

A kriminalizáció határai a modernitásban

További olvasmányok

Stübing v Germany (no. 43547/08), 12 April 2012

<http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-110314&filename=001-110314.pdf&TID=hhtwxvrdyv>

A Német Szövetségi Alkotmánybíróság 2 BvR 392/07 számú határozata, Hassemer bíró különvéleménye

http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2008/02/rs20080226_2_bvr039207.html

Szeminárium 13. Alternatív témák

A, A jog, mint szöveg, szövegkapcsolatok a jogban

A szeminárium célja a jogi szöveg szövegkapcsolatainak feltárása és annak bemutatása, hogy minden jogi szöveg további jogi és nem jogi szövegek metszéspontjában helyezkedik el, és e kapcsolatok ismeret segíthet a jogi szövegek pontosabb megismerésében és megértésében. Az előbbieket érdekében a hallgatók elsőként Genette szövege alapján megismerkednek a szövegkapcsolatok alaptípusaival, majd egy, a szemináriumvezető által választott jogszabályhely vagy más jogi szöveg (pl. egy alkotmánypreambulumban, egy fontos ítélet, egy lényeges jogszabályhely) szövegkapcsolatainak tanulmányozásán keresztül tárják fel és tanulmányozzák ezeket.

Feldolgozandó szövegek

Gerard Genette: *Transztextualitás*. Helikon, 1996/1-2. 82–90.

A szemináriumvezető által választott jogi szöveg

Alapkérdések

A jogi szöveg sajátosságai
A szövegkapcsolatok általában
Szövegkapcsolatok a jogi szövegek esetében

További olvasmányok

Nagy Tamás: *“Vörös zászló leng, lengeti a szél...” A jog szövege Hajnóczy Péter A Fűtő című elbeszélésében*. In: Fekete Balázs-H. Szilágyi István (szerk.): *Iustitia* modellt áll. Tanulmányok a “jog és irodalom” köréből. Szent István Társulat, Budapest, 2011. 105–119.

Fekete Balázs: *Alkotmánypreambulumban és intertextualitás, avagy sok szöveg között az alkotmánypreambulumban*. In: Fekete Balázs-H. Szilágyi István-Nagy Tamás (szerk.): *Iustitia* mesél. Tanulmányok a “jog és irodalom” köréből. Szent István Társulat, Budapest, 2013. 177–203.

B, A jogértelmezés jogelméleti problémái

A szeminárium a kortárs jogelmélet legfontosabb alkotója, Dworkin interpretatív jogelméletének egy elemét érinti, mely szerint az ún. nehéz esetekben különösképp fontos jelentőséggel bír a jogalkalmazó (bíró) értelmező tevékenysége.

Feldolgozandó szöveg

Ronald Dworkin: *A harti’ Utószó’ és politikai filozófiai karaktere*. Miskolci Jogi Szemle 2006/ 1. 92-133.

Alapkérdések

Dworkin kritikája a harti jogpozitivizmussal szemben
Dworkin: a jog értelmezésében szerepet játszó erkölcsi és politikai szempontokról

További olvasmányok

Blutman László: *Egy empirikus jogértelmezéstan szükségessége*. Jogtudományi Közlöny 2008/1. 3-13.

Blutman László: *Bírói jogalkalmazás és szövegű értelmezés*. JEMA, 2010/4.

<http://www.jema.hu/article.php?c=77>

Zódi Zsolt: *Precedens-követés és jogszabályértelmezés*. Állam- és Jogtudomány, 2014/3. 60-85.

<http://real.mtak.hu/18491/1/2014-3-beliv-ZÓDI.pdf>

Emilio Betti: *Az értelmezés általános elméletéről*, in: Szabó-Varga (szerk.) *Jog és nyelv*, Tempus 2000, 195-21.